

bowiem jest szczególnie przydatna w dzisiejszych badaniach semiotyczno-kulturowych, gdzie granice państwowe „zanikają”, nasze kontakty międzynarodowe mają coraz szerszy zasięg i coraz więcej osób korzysta ze wspólnego dziedzictwa kulturowego. Należy więc znać zasady tworzenia frazeologii europejskiej i jej źródła, a także mieć (i rozumieć) poczucie wspólnoty kulturowej.

Zaletą książki jest również to, że jej część opisowa odznacza się przystępnym językiem, nie obciążonym terminologią językoznawczą, która byłaby niezrozumiała dla przeciętnego odbiorcy (nawet jeśli pojawi się termin naukowy, autorzy zaraz podają jego znaczenie). Ponadto poszczególne rozdziały są krótkie, co w dużym stopniu ułatwia zapamiętanie ich treści nawet po szybkim odczytaniu tekstu. Natomiast jej estetyczny i praktyczny wygląd: twarda, kolorowa okładka, grubszy papier (przydałaby się jedynie tasiemka, która mogłaby służyć za zakładkę) zadowoli nawet najwybredniejszego odbiorcę: zarówno tego, który chce jedynie wzbogacić swoją wiedzę i umiejętności w posługiwaniu się frazeologią czy czeską, czy niemiecką, jak też i tego, który tym zagadnieniem para się zawodowo.

Jana Raclavská, Ostrava

Książki nadesłane do redakcji „Bohemistyki”

***Studia slavica VI. Slavistika osudem i volbou (k 75. narozeninám prof. Jiřího Damborského)*, red. Jana Raclavská, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis 202, Ostrava 2002, 308 s.**

Jest to zbiór artykułów polskich, czeskich, słowackich oraz ukraińskich naukowców, którzy w ten sposób chcieli wyrazić swój szacunek Jubilatowi. Jak pisze Prof. Janusz Siatkowski, „Profesor Jiří Damborský zajmuje w nauce polskiej i czeskiej miejsce szczególne. Zawsze był ofiarnym i rozumnym ambasadorem spraw czeskich w Polsce i polskich w Czechach”.

Poszczególne artykuły zostały ułożone alfabetycznie (według nazwiska autora). Obejmują one zagadnienia z zakresu: gramatyki języka czeskiego, polskiego i dialektu laskiego, glottodydaktyki, leksykologii, frazeologii, stylistyki, komunikacji językowej, socjolingwistyki, a także literaturoznawstwa (np. recepcji dzieła literackiego czy analiz konkretnych utworów literackich). Praca zawiera również spis publikacji naukowych Profesora.

***Dzieje Słowian w świetle leksyki*, red. Jerzy Rusek, Wiesław Boryś,
Leszek Bednarczuk, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Kraków 2002, 546 s. + 8 il.**

Ta obszerna i bardzo cenna pod wieloma względami pozycja jest zbiorem referatów wygłoszonych na Międzynarodowej Sesji Naukowej, zorganizowanej przez Uniwersytet Jagielloński, Polską Akademię Umiejętności i Polską Akademię Nauk w Krakowie w dniach 17–18 maja 2001 r. dla uczczenia 85. rocznicy urodzin Profesora Franciszka Sławskiego, redaktora i współautora m.in. *Słownika prasłowiańskiego*.

W tomie zamieszczono 75 artykułów wybitnych uczonych z Polski, Bułgarii, Białorusi, Czech, Jugosławii, Łotwy, Macedonii, Niemiec, Rosji, Słowacji i Ukrainy. Prace zostały ułożone w pięciu działach: Franciszek Sławski, zagadnienia ogólnosłowiańskie, języki zachodniosłowiańskie, języki południowosłowiańskie, języki wschodniosłowiańskie. Ponadto znajduje się w nim bibliografia prac naukowych polskiego slawisty, w aneksie natomiast znajduje się kilka zdjęć i fotokopii niektórych jego dokumentów. Tematykę czeską poruszają prace: Mieczysława Basaja (*Pierwszy słowiański słownik etymologiczny*), Wiesława Borysia (*Kultura muzyczna dawnych Słowian w świetle słownictwa*), Ewy Havlovej (*Etymologie a praslovanské reálie*), Marioli Jakubowicz (*Dzieje Słowian w świetle rekonstruowanej leksyki prasłowiańskiej*), Heleny Karlíkovéj (*Reflexe dávných obyčejů v slovanském lexiku, k vývoji pojmu »obět«*), Vladimíra Šaura (*Které názvy měsíců jsou již praslovanské?*), Zbigniewa Grenia (*Dzieje polityczne Śląska Cieszyńskiego w świetle leksyki regionalnej*), Teresy Zofii Orłoś (*Tendencja do skracania wyrazów w języku czeskim i polskim*) i Elżbiety Szczepańskiej (*Dyftongizacja ý>ej w języku czeskim*).

Praca stanowi ciekawe połączenie wielu wątków slawistycznych, które mają swoje odbicie w leksyce prasłowiańskiej.

***Zdeňka Sochová, Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*, Academia, Praha 2001, 302 s.**

Praca opisuje słownictwo gwarowe terenu reprezentowanego przez gminę Studénka i Pustějov. Zasadniczą część materiału pochodzi z gwary Studénky - rodzinnej miejscowości Autorki badań. Analizie został poddany szeroki zasób leksemów, liczący ok. 10 000 jednostek leksykalnych. Materiał ten był zebrany w trakcie badań terenowych, jakie Autorka prowadziła w latach 1950-1952, a następnie był przez nią uzupełniany i poszerzany.

Publikacja obejmuje (oprócz słownika) rozdziały, w których Autorka prezentuje ogólną i językową charakterystykę badanego terenu, obecny stan gwary i główne kierunki jej rozwoju, charakter słownictwa gwarowego i dynamika jego

rozwoju, sposoby leksykalnego opisu gwar oraz zastosowany w pracy sposób analizy leksykologicznej badanej gwary.

Podstawową część pracy tworzy słownik rzeczowy. Autorka dokonała tu klasyfikacji słownictwa gwarowego w oparciu o badania R. Halliga i W. Wartburga (por. *Begriffssystem als Grundlage für die Lexikographie*, Berlin 1963). Słownik zawiera 11 400 pozycji. Uzupełnieniem do niego jest słownik alfabetyczny, który zawiera 4 000 haseł.

**Jaroslava Janáčková, Alena Macurová, Lucie Římalová,
Stanislav Wimmer, Helena Baková, *Řeč dopisů, řeč v dopisech*
Boženy Němcové, ISV nakladatelství, Praha 2001, 198 s.**

Autorzy poświęcili swą uwagę niepublikowanej dotąd epistolografii Boženy Němcové. Uważają oni, że list jest pisaną formą języka, pośredniczącą – co prawda – w kontaktach prywatnych, lecz nie tylko. „Mapuje její [Boženy Němcové] zkušenosti s každodenním bytím [...], zachycuje autorčiny úvahy, myšlenky a názory, poukazuje na její vztahy k adresátům dopisů, dokumentuje schopnost Němcové udržovat kontakty s okolím, získávat si lidi – a prozrazuje ochromování této schopnosti za tvůrčí krize a nemoci” (s. 9). Jest więc także podstawą do zyskania wielu informacji o samej pisarce. To daje prawo ich analizy i publikacji.

Autorzy analizują zgromadzony materiał (listy z lat 1844–1861) pod kątem historycznoliterackim (źródło informacji o pisarce, jej dziełach, warsztacie pisarskim etc.) i językoznawczym (zwłaszcza stylistycznym, ale także pod kątem aktu komunikacji). To warunkuje podział pracy na następujące szkice i studia: *Dopis v uměleckém osudu Boženy Němcové a v jejím odkazu, Komunikační perspektiva v dopisech Boženy Němcové, Dvě podoby Boženy Němcové v jejich dopisech ženám, Já a ty v dopisech Karlovi, Psání pro sebe a osobní dopis, Grafologický rozbor, Němčina v dopisech, Slovenština v dopisech, »Jiná« v kávové společnosti?, Božena Němcová o »Babičce« (k autorské interpretaci vlastního díla), Poslední slovesný výkon, Dopis v epické fikci Boženy Němcové*. Całość dopełniają: edytorski komentarz, literatura oraz indeks rzeczowy.

***Obraz světa v jazyce. Sborník z příspěvků, které zazněly v jazykovědné
sekcii XXVII. ročníku česko-polské meziuniverzitní konference
Univerzity Karlova – Uniwersytet Warszawski ve dnech 2.–4. května
2000 v prostorách FF UK Praha, red. Irena Vaňková, Ústav českého
jazyka a teorie komunikace UK, Praha 2001, 164 s.***

Jest to tom referatów, wygłoszonych w dniach 2–4.05.2000 r. na konferencji w Pradze. Poświęcony jest wspólnie opracowywanym przez pracowników

Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Karola w Pradze zagadnieniem semantyki porównawczej, zwłaszcza nazwom barw, nazwom rozmiarów oraz predykatów mentalnych. Zawiera następujące artykuły: R. Grzegorzczakowa: *O zkoumání rozdílů v jazykových obrazech světa: Obraz psychiky člověka v prostorových metaforách* (s. 5–18), I. Vaňková: *Obraz světa v mateřském jazyce* (s. 19–28), R. Blatná: *K sémantice slova »barva«* (s. 29–36), K. Waszakowa: *Polski językowy obraz świata widziany przez pryzmat nazwy barwy żółtej* (s. 37–51), I. Belajeva: *Niepodstawowe nazwy barw w ujęciu kognitywnym* (s. 52–62), R. Myslivečková, A. Hudáková, P. Vysuček: *Barvy v českém znakovém jazyce* (s. 63–77), J. Šlédrová: *»Mělký« a »plytký« v češtině (Kam zmizely plytké talíře?)* (s. 78–87), L. Římalová: *»Silný« a »slabý« v češtině* (s. 88–95), I. Nebeská: *Některé mentální predikáty* (s. 96–105), J. Linde-Usiekiewicz: *Jeszcze o przeciwstawieniu »wierzch« – »spód« w polszczyźnie* (s. 106–114), M. Zawisławska: *Sposób odwzorowania sytuacji percepcji wizualnej w polskich czasownikach* (s. 115–121), A. Mikołajczuk: *Badania porównawcze nazw uczuć (na przykładzie »gniewu«)* (s. 122–136), K. Skwarska: *Tykání a jeho zdvořilejší protějšek v češtině* (s. 137–145), K. Pösingerová: *Interkulturní interference a výuka cizích jazyků* (s. 146–149).

**Milan Hrdlička, Předložky ve výuce češtiny jako cizího jazyka,
Univerzita Karlova v Praze, Nakladelství Karolinum,
Praha 2000, 142 s.**

Celem opracowania jest zwrócenie uwagi glottodydaktyków na problemy związane z nauczaniem języka czeskiego jako obcego, szczególnie przy porównaniu opisu gramatyki czeskiej dla czeskojęzycznych jej użytkowników ze specyfikacjami związanymi z prezentacją tejże gramatyki dla nieczeskojęzycznych rozmówców. Na wstępie pracy autor omawia sposób prezentacji przyimków w różnych podręcznikach do nauki języka czeskiego jako obcego i rodzajów ćwiczeń. Wskazuje jednocześnie na różne metody nauczania języka obcego, pokazuje ich zalety i niedoskonałości. Oprócz prezentacji metodologicznych wskazuje na konkretne zastosowania, metody opisu i prezentacji poszczególnych grup przyimków, a także na zagrożenia wynikające z ewentualnych błędów w procesie nauczania.

Następnie formułuje propozycje własnego opracowania i prezentacji propozycji w nauczaniu języka czeskiego jako obcego. Koncentruje się przede wszystkim na przyimkach o znaczeniu celu, miejsca, warunku, kierunku (z zaznaczeniem różnic między znaczeniem statycznym a dynamicznym), czasu, przyczyny i sposobu.

Znajdują się tutaj także wyniki ankiety dotyczącej problemów, które towarzyszą obcokrajowcom w nauce języka czeskiego. W części końcowej pracy mo-

zna znaleźć bogatą literaturę dydaktyki języka czeskiego jako obcego, a także wybór podręczników i zbiorów ćwiczeń języka czeskiego dla obcokrajowców.

Konrad Włodarz, *Zachwyty dla cudowności życia. Witalistyczna poezja Jána Smreka, Fráni Šrámka i Jana Lejnerta*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2000, 239 s.

Praca przedstawia refleksję polskiego badacza nad witalizmem Jána Smreka, Fráni Šrámka i Jana Lejnerta. Autor próbuje ukazać specyfikę zachodniosłowiańskiego witalizmu (wyłączając z tego polski witalizm) w kontekście europejskiej myśli filozoficznej przełomu wieków (zwłaszcza początku wieku XX). Interesują go zwłaszcza zachodnioeuropejskie tendencje artystyczne, w tle których sytuuje słowackie, czeskie i łużyckie uwarunkowania historycznoliterackie. Wyłączenie z przedstawionego problemu kontekstu literatury polskiej jest działaniem świadomym. Jest to studium slawistyczne, oscylujące wokół pozapolonistycznej perspektywy badawczej.

Konstrukcję swojej pracy autor oparł na – jak sam pisze – kole heremeneutycznym. Z tego względu ciągle aktywizuje dwie kategorie: ogół i szczegół, uzupełniając je o literacką syntezę i analizę, dzięki czemu ujawnia ich pozornie ukryte działanie, wzajemne uzupełnianie się i objaśnianie, stanowiące punkt wyjścia do dalszych rozważań. Taka metoda przypomina bergsonistyczny pęd życiowy, wielokierunkowy, żywy i stale poszukujący.

***Jazyk a text I. Výbor z lingvistického díla Františka Daneše, část 1. a 2.*, ed. Oldřich Uličný, Dagmar Čapková, Lucie Římalová, Praha 1999, 471 s.**

***Jazyk a text II. Výbor z lingvistického díla Františka Daneše*, ed. Oldřich Uličný, Dagmar Čapková, Lucie Římalová, Praha 2000, 304 s.**

Jest to wybór prac naukowych przedniego bohemy i lingwisty czeskiego, prof. Františka Daneša. Tom pierwszy zawiera przedruk mniej dostępnych czeskich artykułów (ze streszczeniami w języku obcym), drugi zaś stanowi wybór studii pisanych przez F. Daneša w języku obcym. Na końcu tomu drugiego znajduje się bibliografia czeskiego lingwisty.

Praca w zamyśle jej autorów ma być podręcznikiem skierowanym do studentów i doktorantów studiów filologicznych (czeskich i slawistycznych) studiujących zarówno na czeskich uniwersytetach, jak również w zagranicznych ośrodkach akademickich.

Komunikační a strukturní aspekty češtiny a jiných jazyků,
red. Oldřich Uliční, Ústav českého jazyka
a teorie komunikace UK, Praha 1999, 148 s.

Jest to drugi tom prac, poświęconych funkcjom komunikacyjnym, szczególnie czeskim aktom mowy. Autorzy, studenci, którzy wzięli udział w latach 1998–1999 w seminarium w Žďárku, wychodzą od krytyki problematyki, opracowanej w dwu monografiach M. Grepla i P. Karlíka (*Skladba spisovné češtiny* i *Skladba češtiny*). Autorzy opisują składnię czeską w ujęciu strukturalno-tekstologicznym, wyznaczając przy tym jej cechy konstytutywne i dystynktywne. Praca podzielona jest na trzy części: 1. *Ke komunikačním funkcím českých promluv* (s. 9–66), 2. *Jazykové prostředky specifických mluvních aktů v češtině a v jiných jazycích* (s. 67–106), 3. *Ke strukturním aspektům češtiny a její grafiky* (s. 107–148).

Heterogenost v komunikaci, v textu a v jazyce, red. Alena
Macurová, Ústav českého jazyka a teorie komunikace UK
a Institut pro neslyšící Beroun, Praha 1999, 150 s.

Książka zawiera artykuły studentów i doktorantów filologii czeskiej, wygłoszone na wyjazdowym seminarium w Žďárku. Temat spotkania dotyczył przede wszystkim komunikacji niesłyszących, niewerbalnej komunikacji słyszących i komunikacji mniejszości narodowych. Praca składa się z dwu zasadniczych części: 1. *Komunikace vizuálně motorická* (s. 7–60) i 2. *Čeština v kontaktech* (s. 61–122) oraz uzupełnienia (3. *Appendix*, s. 123–150), zawierającego opisy: języka litewskiego (s. 123–130), jednego z dialektów Szwajcarii: schwyzertütsch (s. 131–142) oraz języka romskiego (s. 143–150).